

DEMOKRACIJA

Leto VII. - Štev. 10

Trst - Gorica 13. marca 1953

Izhaja vsak petek

Za petletnico 20. marca

Novejša zgodovina je polna uspešnih obilnic zabod in napak, ki so prinesle človeštvo toliko gorje.

Le nekaj naj jih obudimo v spominu.

28. julij 1914, ko je 50-milijunska Avstroogrska napovedala vojno 4-milijonski Srbiji in izzvala prvo svetovno vojno.

7. avgust 1914, ko je nemški kancler Bethmann - Hollweg oznanil mednarodno pogodbo o belgijski nevtralnosti za krpo papirja in jo pogazil.

7. november 1917, ko se je pešiča boljševikov polastila oblasti nad ruskim narodom.

28. oktober 1922, ko je pešiča fašistov vkorakala v Rim brez vsakega odpora in izsilila kapitulacijo demokratične Italije.

30. januar 1933, ko je Hitler postal kancler in gospodar Nemčije.

25. avgust 1939, ko sta Hitler in Stalin sklenila prijateljsko pogodbo za začetek druge svetovne vojne.

In prav tako usodno ne samo za Svobodno tržaško ozemlje, ampak za mir na Jadranu in v Srednji Evropi je bil tudi oni nesrečni 20. marec 1948.

Ta dan ostane zapisan kot črna dan v analih Trsta, toda tudi v analih vseh podonavskih narodov.

Ko je bil sprejel ves italijanski narod mirovno pogodbo in ustanovitve Svobodnega tržaškega ozemlja kot naravno logično posledico zgodovinskih dogodkov, ko je skupno mirno sožitje in medsebojno spoštovanje italijanskega in slovenskega prebivalstva na STO-ju postalo že dejstvo, ko se je razmerje med Italijo in Jugoslavijo že pričelo normalizirati, ko sta se inozemski kapital in inozemska industrija že pričela zanimati za tržaške investicije, ki bi bile dvignile Trst z njegovim Ozemljem v močnejši gospodarski trgovsko-pomorski emporij, odprti vsemu svetu — tedaj je počil z Zahoda oni usodni glas: naj bi STO vrnila Italiji, in sicer proti mirovni pogodbi in proti volji prebivalstva.

V začetku ni nikdo pripisoval temu v očigled italijanskih volitev sproženemu propagandnemu predlogu nikakega pomena. Šele pozneje je pod pritiskom iredentističnih krogov se je pričela rimska vlada oprijemati predloga in ga tolmačiti kot obvezo, četudi ni ta predlog vseboval nikake pravne obveze.

Lani so obletnico 20. marca predstavljali z umetno uprizorjenimi demonstracijami po tržaškem korzu, ki jih je Rim napihnil v nedoed. Izkoristil jih je zato, da je Italija dosegla londonske koncesije in prišla v obliki trojanskega konja do tržaške civilne uprave. Kaj zato, če je bilo treba tudi prekriti pariško mirovno pogodbo?

Toda Italija ni v Londonu dosegla vse, kar je hotela. Polcija, pravosodstvo, radio, vojska so ostale v rokah Angloamerikancev.

Tudi letos so pripravljali proslavo 20. marca. Priprave so pričele rano. Napadali so Zavezniško vojaško upravo. Vsa krevtva za sedanjost gospodarsko krizo, zlasti za stanovanjsko bedo so hoteli zvaliti na ZVU.

Ni namen teh vrstic to upravo braniti, ker je tudi ona pomagala odpreti vrata v tržaške urade rimskim emisarjem. Vendar je vsakega objektivnemu opazovalcu delati ta pripravljani aparat vtis, kakor bi hoteli organizirati za letošnjo petletnico 20-marcnega predloga demonstracije na širši podlagi. Hoteli so spraviti na ulice ne samo 15 do 18-letne dijakke, ampak široke delavske mase, da demonstrirajo proti temu, kar je še ostalo od bivše angloameriške uprave, kateri očitajo, da je kriva pomanjkanja, stanovanjske krize in bede.

Tržaške demonstracije bi bile utegnile sprožiti odziv v vsej Italiji kot lani. In kdo ve, morda so pričakovali še eno londonsko konferenco — z novimi koncesijami in novimi nagradami. In Trst bi bil prišel v dejansko posest Italije vključ vseh mirovni pogodbi s podpis 21 držav.

Toda zgodilo se je, da je peklenski stroj, ki je moral igrati odločilno vlogo pri bodočih demonstracijah, ob priliki petletnice trostranskega predloga, prerano počil v rokah samih organizatorjev.

In tako je bomba, ki jo je vrgla iredentistično-fašistična avantgarda v nedeljo na tržaškem korzu, in ki je ranila 25 oseb ter spravila enajst demonstrantov — ne iz Trsta, ampak iz Verone in Padove — pred sodnijo, prezgodaj odkrila svetu iredentistično organizacijo in

(Konec na 2. strani, stolpec 6.)

NAMESTO S KAMENJEM NASTOPAJO LETOS Z BOMBAMI

TUJI IZZIVALCI NEREDOV

Dokaz, da je iredentizem v Trstu plod fašističnega razpoloženja, čeprav ni De Castro tega mišljenja, ko istoveti tržaški fašizem z nacionalizmom

Nedeljska številka lista »Messaggero Veneto« se spodtika nad istim člankom ob obletnici 20. marca 1952, ki smo ga objavili v pretekli številki. V zvezi s tem člankom nas je »Messaggero Veneto« označil za izizvalce in izsiljevalce.

Vsakomur moramo dopustiti, da se poslužuje svojega slovarja, in za bi lahko mirne duše prešli preko tega Messaggerovega članka, toda ne moremo prezreti onega, kar je za nas dragoceno in ki tiči v izjavi, da so tržaški Italijani preveč izkušeni in razumni, da bi se spuščali v vratolomne podvige, kot so storili 20. marca lani. Ta izkušnja in ta razumnost sta pa vredni omembe in mi bi radi kot prvi izrazili željo, da bi ta razumnost ostala trajna lastnost in ne le trenuten pojav pri naših italijanskih »održavljanih«.

To želimo tembolj, ker se je prav istega dne, ko nam je »Messaggero Veneto« brezplačno prišlo vlogo izizvalcev, dogodil primer, ki naj zgovorno razkrinje metode italijanske politike.

V gledališču »Politeama Rossetti« je bilo iste nedelje najavljeno zborovanje italijanskega socialnega gibanja (MSI) in kot glavni govornik je nastopal njegov vodja Auguste de Marsanich. Med prisotnimi in množico, ki se je zbrala okoli gledališča, je bilo kakih dva tisoč oseb, ki so ob prepevanju fašističnih himn in noseč črni fašistični prapor šle po Akvedotu proti korzu. Demonstrante je zelo obzirno spremljala policija, ki si je prizadevala, da bi jih umirila in prevedla od tega, da bi se razšli. Med množico pa jih je bilo nekaj stotin, ki se niso hoteli odreči nasladi manifestiranja pod okni sedeža Fronte za neodvisnost. In tu kaj je padla bomba, ki je ranila okoli petindvajset ljudi, od teh dva mladeniča težko.

»Slučajno« (prosimo, da se to zabeleži!) se je v tem trenutku znašel na korzu nihče drugi kot sam italijanski politični svetovalec Zavezniške vojaške uprave, profesor Diego De Castro. On sicer ni bil na zborovanju, vendar je pa gotovo po tem, kar je slišal, vedel, da je bil Marsanichev govor zelo umerjen in da je sam Marsanich pozval prisotne, naj bodo zaradi blizajoče obletnice 20. marca mirni. On je vsekakor tudi zabeležil, da je policija nastopala in pristopala zelo obzirno. Saj je on sam, De Castro, v svojstvu italijanskega političnega svetovalca pri ZVU, posredoval in svetoval policiji, naj bo kar moč umirjena in naj se izogiba vsakemu ostrejšemu spopadu s fašisti. Kazalo je, da se bo stvar iztekla gladko, ko je nenadoma počila bomba, ki je povzročila nesrečo. Med ranjenimi je bila tudi De Castrova sorodnica, gospa dr. Gabriella Gabrielli, ki se je tudi »slučajno« našla sredi demonstrantov. Glede ranjenca Dj Feliceja, ki je ostal brez noge, pa trdi De Castro, da je vzkliknil »Zivela Italija«. Imel je pač razloga za vzklikanje in nočemo biti zlobni, da bi njegov vzklik spremlili s komentarjem.

Vendar naj nam bo pa dopuščeno glede tega ugotoviti sledeče. Marsanichev govor je bil pretežno izraz protesta proti delitvi Svobodnega tržaškega ozemlja med Italijo in Jugoslavijo, kakor ga najavlja sam De Gasperi v svoji poslednji izjavi, kjer govori o tako imenovani etnični črti. Marsanich je pa protestiral tudi proti temu, da je Italija molče odstopila od izjave 20. marca 1948.

Toda ta predigra je pokazala dvoje. Z ene strani popolno ravnodušnost samih Tržčanov, kajti od gruč manifestantov, ki so se zbrali okoli italijanske zastave, niti eden ni bil iz Trsta, ampak so bili vsi po vrsti pripeljani v Trst, najprej iz Verone in Padove, z avtomobili ali vlakom, tako da je vseh deset aretirancev moralo ostati v zaporu, ker nimajo bivališča v Trstu. Ta dovoz ne-Tržčanov, da bi dokazovali italijanstvo Trsta, pa kakor vemo, ni osamljen pojav. Saj se redno dogaja ob običajnih volitvah, ko so potrebni posebni vlaki za »tržaške volivce«, ki imajo svoja bivališča v Italiji! In dokaj verjetno, če že ne prav gotovo, je bilo takih »dovozov« tudi ob manifestacijah lanskega 20. marca.

Skratka, vse nacionalistične italijanske manifestacije, ki jih prirejajo v Trstu, morajo biti netene od zunaj, od prilike tako, kakor so svojčas nacionalistične manifestacije v Gdansk moralneti iz Nemčije, ker domače pribivalstvo zanje ni hotelo nitiesar vedeti. S to posledico za Nemčijo, da je doživela po drugi svetovni vojni razdelitev na dvoje.

Kar se pa vloge profesorja De Castro tiče, zadostuje, če zabeležimo, da je on človek, čigar pričevanje je po pisanju lista »Giornale del Lunedì« vzvišeno nad vsak dvom (»testimonianza insospettabile«). On je torej — in mi to moramo verjeti — »slučajno« zašel v manifestacijo in zopet »slučajno« prišel v položaj, da dvakrat osebno posreduje pri policiji. Ta »slučajnost«, ki je zajela profesorja De Castro in njegovo sestrnico Gabrielli, pa ni osamljena, ker se je De Castro že tudi v letih 1945 in 1946 »slučajno« znašel sredi manifestacij političnega značaja.

Pri tem nam čisto »slučajno« pada na pamet, da so bile tudi na lanskem koprskem procesu proti De Castrovi politični delavnosti izrečene kaj težke obtožbe. Zato bo potemtakem težko tudi tistemu, ki bo čital De Castrove izjave, in jih primerjal z drugimi »slučajnostmi« njegove preteklosti, ne misliti, da se morda ni dovolj zavedal svojega položaja političnega svetovalca, in da se ni dovolj niti meri odmaknil od manifestacije, v kateri so prepevali fašistične himne in nosili fašistične prapore.

Presojevanje o tem pa prepuščamo zavezniškimi oblastem!

Kar se nas tiče, se pač zavedamo, da moramo biti budni bolj kot kdaj prej in pripravljani na vsak napad z italijanske strani.

Nam ni do koncerta, toda če ga bodo iredentisti hoteli, se Tržčani, ki se borimo za svobodo in samostojnost našega ozemlja, ne bomo branili, spremeniti ga v orkester.

JOSIPA STALINA NI VEČ

S Stalinovo smrtjo je izginil tretji veliki diktator prve polovice stoletja

Proti koncu preteklega tedna smo dočakali vest, ki smo jo pričakovali vse od trenutka, ko je sovjetska tiskovna agencija Tass poslala v svet sporočilo, da je Stalin zadel možganska kap.

Nobena zdravniška pomoč ni pomagala; Stalin je umrl. Mož, ki je poslal smrti v naročje toliko milijonov ljudi, je moral končno tudi sam kloniti pred njeno močjo. Njegova volja in ukazi mu niso mogli več pomagati.

Neiskreno bi bilo govoriti, da je Stalinova smrt svobodni svet užalostila. Z njim je vendar odšel eden izmed diktatorjev, eden izmed tistih posameznikov, ki so uničevali svobodo in dostojanstvo človeka, ki na svoji poti niso imeli pomislekov, pa čeprav je bilo treba prebrsti še tako široke in globoke reke človeške krvi. Za vse svobodoljubne ljudi prinese odhod tiranov v večnost kvečjemu olajšanje in upanje na izboljšanje. Tako je tudi v Stalinovem primeru.

Stalin je stopil pred večnega sodnika obložen z veliko odgovornostjo. Prav takega ga bo sodila tudi zgodovina. V svojem skoraj trideset let trajajočem vladanju je v Sovjetski zvezi postavil peklenski stroj. Bil je krut in brezobziren človek, ki je svojo veliko oblast raje izkoriščal za to, da je večal svojo moč in vzbujal strah, kakor pa da bi resnično služil človeštvu, mu utrjeval mir in širil ljubezen. Če bi on hotel, bi današnji svet po drugi svetovni vojni vstopil v obdobje zaupanja in blaginje, kakršno ni še nikoli poznal. Če bi on hotel, bi mogli čudovite pridobitve znanosti, tehnike in medicine v borbi proti boleznem, v premagovanje lakote in v večanje človeškega gospodstva nad naravo obrniti v dobro vsem ljudem. Toda on ni tako hotel! Se otroci naših otrok bodo čutili posledice zla, ki ga je Stalin po svetu razširil.

Hladna vojna je na primer ena izmed takih Stalinovih zamisli. Prinesla je različne vrste nesreč na milijone mož, žena in otrok. Vsilila je Zahodu drago oboroževanje, ki je mnoge narode oropala vseh sadov zmage nad Nemčijo. Trpljenje, v katero je spravil stotine milijonov ljudi, ki so morali živeti pod njegovo oblastjo, in ki še danes ne vedo, kako se bodo rešili njegovega sistema, za katerega je sam predobro vedel, da je zgrajen na kosteh pobitih in uničenih življenj. V dvajsetem stoletju je z deset milijoni internirancev v taboriščih za prisilno delo poskrbel za oživitve suženjstva in v ječah njegove politične policije nove visoke šole za izpolnjeno srednjeveško torturo.

To so v grobih obrisih grehi, za katere bo moral Stalin odgovarjati, in dediščina, ki jo zapušča. Ali je torej kaj čudnega, če se ob njegovem odhodu v nepovrat svet najprej vrašuje, kaj bo s stavbo, ki jo je Stalin zgradil, in če se bo grožnja, ki jo njegov sistem predstavlja, sedaj kaj omilila.

Zaenkrat je vse samo še uganje-

vanje. Dejstvo je, da je Stalin v sovjetski in sploh v komunistični mitologiji praktično trenutno nadomestljiv. Z njegovim izginotjem je nastala praznina, ki je ne bo lahko izpolnili. Kot poglavarja najmočnejše diktature na svetu so ga zaenkrat nadomestili njegovi najbližji sodelavci: Malenkov, Beria, Molotov in Vorosilov. Toda nihče od njih, niti vsi skupaj nimajo onega orjanskega ugleda, ki ga je imel Stalin. Tega si bodo šele morali zgraditi. Ne pozabimo, da je Stalin potreboval celih trideset let, in med ostalim tudi eno zmagovito vojno, da se je od navadnega Leninovega sodelavca povzpelo na položaja nekakšnega polboga. Možna je, da bodo njegovi nasledniki imeli enako potrpljenje, kakršnega je imel on, toda to so danes že priletni ljudje in ni izključeno, da se jim bo bolj mudilo. Notranja na-

lenkov bo uvedel čistke in bo odstranjene funkcije nadomestil s svojimi ljudmi. Ni izključeno, da se bodo posledice čistke vse do Trsta, kajti doseganja zvestoba Vidali in njegovih opredeljenosti jim ne nudi prav nobenega jamstva za varnost pod oblastjo novih kremenjskih gospodarjev.

V teh okoliščinah je edina varna pot, ki danes preostaja svobodnemu svetu, ta, da ostane skrbno pripravljen, da ohrani nedotakljivost, svojo enotnost in moč, tako da ga nobena stvar ne bo presenetila, pa naj bo to komunistični pohod v novo osvajačo vojno, naraščanje samorazjedajočih notranjih sporov v Sovjetski zvezi ali pa nova umerjenjša politika in umik sedanje sovraštosti. Za vse mora pripraviti svoje načrte.

Toda izboljšanje, omiljenje napetosti, ki jo je komunizem pod Sta-

RESOLUCIJA SDZ

Izvršni odbor Slovenske demokratske zveze za STO je sprejel na svoji seji 12. marca t.l. glede nedeljskih dogodkov sledečo

RESOLUCIJO:

OBZALUJEMO, da je bilo tržaško mesto zopet pozorišče iredentističnih demonstracij in izredov, ki s zahtevali toliko žrtv tudi med nedolžnim tržaškim prebivalstvom; PROTESTIRAMO proti vpadu fašističnih »skvad« iz beneških mest v Trst z očitnim in izključnim namenom, da organizirajo demonstracije in bombe atentate zato, da ustrahujejo tržaško prebivalstvo ter širijo narodnostno in socialno sovraštvo med nami;

ZAHTEVAMO od Zavezniške vojaške uprave, ki je odgovorna za varnost državljanov in za javni red v tej coni STO-ja, da končno prepreči prihod v Trst »skvad« plačanih iredentističnih razgrajev, in da ne dovoli nikakih manifestacij za 20. marec, da ne bo novih žrtv in novega gorja.

POZIVAMO slovensko prebivalstvo, naj ohrani mirno kri in vztrajnost v teh težkih dneh, v prepričanju, da pravica mora končno zmagati!

IZVRŠNI ODBOR SLOVENSKE DEM. ZVEZE ZA S T O

petost, ki je vsekakor očitna, lahko prav tako zaposli nove diktatorje z notranjim delom in medsebojnimi obračunavanji, toda prav tako jih lahko zapelje tudi do zunanje-političnih avantur. Vojne lovoriše so za slavoželjne ljudi, ki so do danes sedeli v drugi vrsti ter so se kvečjemu tu pa tam pojavljali v Stalinovi bližini, lahko kaj zapejajo stvar... Zato pravijo nekateri opazovalci, da bi utegnil sedanemu možnemu kratkemu odhodu slediti čas, ko bi mogli imeti opravka s sovjetskimi vodstvom, ki bo bolj nujno potrebovalo nove velike uspehe, kakor pa jih je potreboval Stalin, ter bo zato tudi pripravljen tvegati.

Malenkov si bo zato nedvomno poskušal prilastiti Stalinovo slavo, podobno kakor si je Stalin prilastil Leninovo. Pri tem bo neizogibno moral hoditi po isti poti, po kakršni je hodil Stalin, dvigati se bo moral na oblast in jo utrjevati z likvidacijami svojih starih tovarišev. Zato lahko pričakujemo, da se bo v mednarodnem komunizmu med raznimi klikami razvila neusmiljena borba za nadoblast. Ma-

Težave z nadomestilom T. Lica

Varnostni svet že dolgo poskuša premagati nasprotje med Vzhodom in Zahodom glede izvolitve novega glavnega tajnika Združenih narodov, ki naj bi nasledil Trygve Lieja. Sovjeti so doslej odbili še vsakega kandidata in nobenih dobrih izsledkov ni imela niti seja, ki je bila večeraj, v četrtek.

Pravijo, da bi morali zaradi tega, ker ne bo mogoče dobiti sovjetskega pristanka na katerega od najposlednejših kandidatov, iskati rešitev v tem, da bi sprejeli kakega manj pomembnega kandidata, ki je dovolj »nevtralen«, bo zadovoljil Kremelj.

Težko si je predstavljati še kak bolj gotov način, da bi onespobil Združene narode, kakor bi bila omenjena rešitev vprašanja o glavnem tajniku. Toda Sovjetom je to vseeno!

Titova pot v London

Tito je preteklo nedeljo nenapovedano in nepričakovano odpotoval v London.

Ze pred čem se je govorilo, da bo svoj obisk v britanski prestolnici anticipiral za en teden, toda prav do zadnjega trenutka nihče ni vedel, kako bo potoval, in kakšno pot si bo izbral. Tajnost, v katero so bile zavite vse priprave, je več kakor razumljiva in ni izključeno, da je že od samega začetka sporazumno bil sporočen javnosti tak datum njegovega prihoda, za katerega so že vnaprej vedeli, da ne bo držal.

S tem so zmedli štrne vsem morebitnim atentatorjem, ki se jih tako jugoslovanski kakor njegovi gostitelji v tem trenutku poštevno boje.

Isto velja za izbiro prevoznega sredstva. Kaže, da nista Tito ne zrak in ne zemlja dovolj varna, zato si je izbral morje. Verjetno so mu to svetovala njegova dolgaletna izkušstva in njegovi v terzističnih podvigih izkušeni prijatelji.

Ni pa izključeno, da ga je k temu zavedla tudi želja, da dokaže pomorski značaj Jugoslavije in s tem poveča njen pomen, podobno kakor pokojni kralj Aleksander.

Karadjordjević, ki je leta 1934 odpulil v Francijo na rušilcu »Dubrovnik«.

Res je, da Tito ni kralj, temveč samo »predsednik« republike. Toda zakaj ne bi posnel gest krnanih vladarjev, če s tem lahko poveča svoj lesk? Ni izključeno, da se je tudi ta misel pletla po njegovi glavi.

Na vsej dolgi poti, mimo Malte in Gibraltarja do Londona, kjer ga pričakujejo v ponedeljek 16. 4. m., bosta jugoslovansko vojno ladjo »Galeb« (če bo sploh Tito vso pot potoval na njej!) spremljali po dve enoli mornarice Njenega britanskega kraljevskega velikanstva. Tito bo v Londonu sprejet na kosilo pri kraljici in britanski parlament, ki si podobnega diktatorja še ni imel priliko ogledati, ga bo lahko poslušal dne 19. t. m., ko bo imel govor na seji Interparlamentarne unije. Mnogi listi poudarjajo, da je Tito v tem trenutku posebno dragocen gost, ker bo lahko nudil Eden pomembne informacije in mnenje o bodočem razvoju dogodkov v komunističnem svetu, ki je s Stalinovo smrtjo izgubil svojega doseganega glavarja.

Priznati je treba, da je Tito svojo pot politično temeljito pripravil. V London prihaja z Balkanskim sporazumom v žepu, pripravljen celo na sklepanje dvostranskih vojaških zvez, katerih se je do nedavnega otepal. Tik pred odhodom je pa z izjavo na posebni tiskovni konferenci odbil ostle italijanski propagandi s tem, da je Italiji ponudil sodelovanje v Balkanskem sporazumu na osnovi enakopravnosti in rešitve tržaškega vprašanja z medsebojnim sporazumom.

Veliki Britaniji je torej napravil nekaj velikih uslug in zato ni prav verjetno, da bi ga Eden skušal pripraviti v odnosih do Italije, ki jo Titovo potovanje najbolj vznemirja, do kakega posebnega popuščanja. V mednarodni politiki namreč velja načelo »daj, da daj« in Tito smatra, da je že dovolj dal.

Da bo Jugoslavijo vedno težje prisliliti na taka odrekovanja, ki jih ne bi hotela prostovoljno sprejeti, priznava danes že ves italijanski tisk. Medtem ko je prej zatrjeval, da so Angleži in Američani izrazili na italijanski strani, čitamo danes, da sta obe ti dve državi v jugoslovansko - italijanskem sporu glede Trsta za izrazito nevtralnost. Tako smo od marčne izjave, ki je bistro in jasno predlagala povratek vsega Svobodnega tržaškega ozemlja Italiji, preko podpiranja italijanskih zahtev in iskanju sporazuma z Jugoslavijo, končno prišli do nevtralnosti, t. j. do položaja, v katerem sta tako Italija kakor Jugoslavija obe enako važni ter se zahodne velesile nobeni ne marajo zameriti. In kakšna naj bo bodoča ureditev tega našega spornega ozemlja, če nočejo enostavno pogaziti italijanske ali jugoslovanske koristi in čustva? Mislimo, da je nora, iskati jo izven ohranitve in uresničenja samostojnosti, kakršno je za naše mesto in njegovo široko okolico predvidela mirovna pogodba!

Mi smo od vsega začetka govorili, da je to neizogiben zaključek, do katerega bo moralo priti. Italija, ki je vezala vse svoje upe na uresničenje maksimalne marčne izjave, se bo pač težje pomirila s to stvarnostjo kakor Jugoslavija. Toda, ko bodo minile bližnje italijanske volitve, bodo, vsaj upamo, tudi v Rimu razmišljali z bolj hladnimi glavami in takrat bodo velesile izvršile še en skrajni pritisk, da se razpravljanje o usodi našega mesta končno zaključi. Pravijo, da sta to sklenila Eden in Dulles na svojih zadnjih razgovorih v Washingtonu.

O obliki te rešitve in postopku bodo angleški državniki najbrž govorili tudi s Titom v Londonu.

Odvce bi bilo podčrtavati, da se mora jugoslovanska delegacija pri tem zavedati, da njihovi sonarodnjaki na Svobodnem tržaškem ozemlju nikakor ne marajo več pod Italijo in da zaradi tega pričakujejo, da bo njihova matična domovina, ne glede na svoj začasni komunistični režim, to njihovo voljo tudi upoštevala, posebno še, ko v današnjih okoliščinah, kakor smo videli, Jugoslavije nihče ne more prisliliti, da bi popuščala tam, kjer noče.

Zgodovina bi namreč kaj čudno gledala na režim, ki bi svojo rešitev in utrditev kupoval s prodajo svojih rojakov.

Tega naj Tito in njegovi ne pozabijo!

VESTI z IGORISKEGA

NEZAŠČITENI Kmetijstvo na Goriškem Prijava dohodkov

Ko je pred nedavnim jugoslovanska vlada vložila pri italijanski vladi svojo noto zaradi bombnega atentata na goriške slovenske šole od 2. februarja, je Italija noto zavrnila, češ da gre za zadevo, ki se je dogodila v Italiji in proti italijanskim državljanom, smo pisali, da bi se bila Jugoslavija morala priložiti na Varnostni svet Organizacije združenih narodov, ki je vrhovni organ v nadziranju pravilnega in točnega izvajanja mirovne pogodbe, katero je podpisalo enajst držav.

Pretekli teden je jugoslovanska vlada svojo noto fimski vladi ponovila, sklicujoč se prav na določila mirovne pogodbe in na obveznost, ki jo Italija ima, da varuje in štiti tudi slovensko manjšino v Italiji, kot štiti vse Italijane, Latince, Nemce v Padižju in Francoze v Dolini Aosta.

Člen 15 mirovne pogodbe in italijanska ustava

Besedilo člena 15 mirovne pogodbe je sledeče:

„Italija bo izdala vse ukrepe, ki so potrebni, da se zagotovi vsem osebam na področju njene zakonodaje, ne glede na raso, spol, jezik ali veroizpoved, uživanje človeških pravic in temeljnih svobod. Vsebuje svobodno izražanje misli, svoboda tiska, svoboda veroizpovedi, misli in združevanja.“

Res je, da zagotavlja člen 3. italijanske ustave, da so vsi državljani enake socialne dostojanstvenosti ter enaki pred zakonom, brez izjeme na spol, raso, jezik, veroizpoved, politično prepričanje in osebni ter socialni položaji; res je tudi, da člen 6. ustave trdi, da »Republika štiti s posebnim zakonom jezikovne manjšine, vendar do danes ni vlada izdala še prav nobene zakona za zaščito slovenske manjšine v Italiji!«

Repetita juvant

Zavedajoč se svojih dolžnosti, je italijanska ustavodajna skupščina leta 1947 izglasovala deložno avtonomijo s posebnim statutom tudi za Furlanijo in Julijsko krajino, toda na tiho pobudo goriških italijanskih krogov, ki so se skrivaj podali v Rim prigovarjati vlado in poslance, je ista ustavodajna skupščina začasno odgodila v naših krajih avtonomijo s posebnim statutom, predvideno v členu 116 ustave, vendar je v členu X. prehodnih in končnih določil ustave potrdila, da »ostane kljub temu v veljavi zaščita jezikovnih manjšin po določilih člena 6 ustave.«

Ker ni italijanska vlada, kljub vsem gori havedenim določilom mirovne pogodbe in ustave ter zagotovilom od julija 1945 in septembra 1947, ki sta jih v posebni objavi dala rimska vlada in videmski prefekt dr. Candolini, objavila do danes še prav nobene zakona za zaščito slovenske manjšine v Italiji, na Goriškem in v videmski pokrajini, smatramo za popolnoma upravičeno, da se nekdo zaradi tega pritoži na Varnostni svet OZN, s posebnim ozidom na dejstvo, da se proti Slovincem in slovenskim šolam v Italiji ponavljajo bombni atentati, ki imajo očiten namen gospodarsko in kulturno ter sploh moralno slabiti Slovence kot take in jih na ta način poditi proč s tega ozemlja ohraniti jih raznarodovati.

Ne samo, da vlada ne izdaja zaščitnega zakona, ki naj zagotovi mirno življenje in razvoj Slovencev v Italiji, ampak celo hiti na vse mogoče načine, graditi italijanske otroške vrtce za slovenske otroke v videmski pokrajini, kjer nimajo ti naši otroci možnosti in pravice, slišati niti besede svoje materinščine!

Zato lahko mirne vesti rečemo, da smo Slovenci v Italiji nezaščiteni in da je prav zaradi tega jugoslovanska nota upravičena!

Umetnost enakega postopanja z manjšinami

Te dni smo v listu »Giornale di Trieste« videli sliko propustnice za kretanje v posebnem pasu, ki so jo izdale jugoslovanske oblasti na Reki. »Giornale di Trieste« se pritožuje, ker so propustnico izdali samo v hrvaščini, in trdi, da se zaradi tega nima jugoslovanski tisk kaj pritoževati o ravnanju s slovensko manjšino v Italiji.

Predvsem bi moral »Giornale di Trieste« povedati, da ena sama lastovka še ne dela poma, in da se neka manjšina ne štiti samo s dvojezično propustnico, saj so vsi poznali listi ter vse osebne izkaznice v Italiji samo v italijanskem jeziku! Države morajo zaščititi manjšine predvsem z obveznim obiskom

vanjem posebnih manjšinskih šol, z obvezno dvojezičnostjo v javnih uradih, z obveznim uradnim spoštovanjem imenoslovja in sploh s spoštovanjem vseh posebnosti manjšine ter ji zagotoviti njen obstanek in mirni razvoj.

Vse to nudi Jugoslavija s posebnim zakonom Italijanom na svojem ozemlju! Ali nam »Giornale di Trieste« lahko navede en sam zakon v Italiji, ki štiti slovensko manjšino? Niti enega!

Nismo šovinisti in nečemo slabega prav nobenemu, niti Italijanom v Jugoslaviji, zato menimo, da bi bil dogovor med obema državama glede zaščite in sploh ravnanja z jezikovnimi manjšinami potreben in umesten! Vendar bi se morala za njegovo pravilno in točno izvajanje imenovati tudi posebna mešana nadzorovalna komisija!

Glede mirovne pogodbe pa se Italija ne more sklicevati na »dikta-te« Italija je vojno hotela, Jugoslavijo z orožjem napadla in opustošila! Mirovna pogodba je le posledica izgubljene vojne!

Zvičajnost v zadevi opcij

»Giornale di Trieste« od 10. t. m. je pod goriško rubriko priobčil obširen članek v zadevi opcij, izjavljajoč za ohranitev italijanskega državljanstva in njenih rešitev ter po svoje trdi, da je jugoslovanska oblast svojevoli in na škodo Italije sprejela ter ugodno rešila dva tisoč opcij, ne glede na dejstvo, da bi jih ne bila smela, ker prizadete stranke nimajo italijanske občevalne jezika.

Stokrat smo s tega mesta že pojasnili, da moramo pod besedami »občevalni jezik«, ki mu Italijani pravijo »lingua d'uosc«, razumeti jezik, ki ga uporabljamo v javnosti, in ne samo v krogu svoje družine, ker bi sicer uporabljali izraz »materin jezik«, kateremu Italijani rečejo »lingua materna«.

Nemci ločijo ta dva pojma tako: občevalnemu jeziku rečejo »Umgangssprache«, materinemu pa »Muttersprache«.

Tozadevni člen 19. mirovne pogodbe uporablja izraz »občevalni jezik«, v italijanski »lingua d'uosc«, v angleščini pa »customary language«.

Iz tega jasno izhaja, da so države podpisnice mirovne pogodbe mislile na »občevalni« in ne na »materin jezik«, ko so določile pogoje za izvrševanje opcij, pravico. Saj so našim zastopnikom leta 1947 na italijanskem ministrstvu za notranje zadeve rekli, da so pravzaprav na Goriškem in v videmski pokrajini pogosti primeri treh občevalnih jezikov pri eni in isti osebi: slovenski, italijanski in hrvaški! Zato da imajo vsi bivši italijanski državljani, ki imajo te pogoje, pravico, optirati za ohranitev državljanstva.

Protislovje uradnih krogov in tiska

Sicer pa moramo ponovno poudariti, da pravi mirovna pogodba glede na urejanje državljanstva po izvedbi mirovne pogodbe, da pridobijo jugoslovansko državljanstvo osebe, bivšega italijanskega državljanstva, ki so 10. junija 1940 imele svoj »domicil« na ozemlju, ki ga mirovna pogodba priznava Jugoslaviji. Italijansko državljanstvo pa ohranijo tiste osebe, ki so 10. junija 1940 imele svoj »domicil« na sedanjem italijanskem ozemlju!

Tem poslednjim osebam, ki so 10. junija 1940 imele svoj »domicil« na sedanjem italijanskem ozemlju, ni bilo in ne bi bilo treba optirati za ohranitev italijanskega državljanstva. Tako je zadevo tolmáčilo tudi italijansko zunanje ministrstvo, ko je leta 1947 izdalo svoje uradno tolmáčenje tozadevnega besedila člena 19. mirovne pogodbe, in izjavilo, da moramo za »domicil« pojmovati to, kar določa člen 43 civilnega zakonika, ki pravi, da »je »domicil« neke osebe v kraju, kjer je ona postavila glavni sedež svojih opravil in koristi«.

Toda kmalu za tem, in ne da bi italijansko zunanje ministrstvo svojega tolmáčanja preključilo, so krajevna oblastva priznala ohranitev italijanskega državljanstva samo onim Slovincem, ki so dokazali z uradnimi dokumenti, da so 10. junija 1940 imeli na sedanjem ozemlju Italije anagrafično vpisano stalno bivališče, ki pa ne pomeni »domicila«! To pa zato, ker so ugotovili, da je v sami goriški občini imelo najmanj tisoč Slovencev svoj

»Proslava kmečkega delca s 1. marca spada brezdvomno v vrsto ukrepov propagandnega značaja, s katerimi bi vladni krogi radi nekoliko ublažili težki gospodarski položaj, ki je nastal na Goriškem po zadnji svetovni vojni.«

Tudi take prireditve so koristne in potrebne. Toda samo s takimi manifestacijami je nemogoče rešiti težko gospodarsko vprašanje! Vsi smo pričakovali, da bo napovedani prihod ministra za kmetijstvo odprl novo poglavje, in sicer lepše poglavje za goriško gospodarstvo sploh in še posebej za goriško kmetijstvo. Toda minister Fanfani se je po svojem tajniku bolj ali manj prepričljivo opravičil, in ostal v Rimu, njegov namestnik pa ni povedal drugega kot ponovil stare obljube in obžaloval, da se minister sam ni mogel na lice mesta prepričati o dejanskem stanju važnega vprašanja krminsko - gradisčanskega polja. Zastopnikom organizacij, ki so kakor koli zainteresirane pri tem vprašanju, je obljubil, da bo morda še v teku meseca minister Fanfani poklical v Rim vse zastop-

nike, ki se bavijo z vprašanjem krminsko-gradisčanskega polja. Izgledi za skorajšnjo rešitev te zadeve so torej bolj slabi.

Bolj praktičnega pomena je bil govor ravnatelja Kmetijskega nadzornišva, ki je s številskimi dokazali zanimanje vlade za razvoj kmetijstva na Goriškem. Po teh uradnih podatkih je bilo Goriški nakazano za leto 1951-52 145 milijonov lir vladnega posojila.

Tega sklada se je poslužilo 34 kmetij za nakup strojev v skupni vrednosti 25 milijonov lir; 30 kmetij za gradnjo kmečkih poslopj v skupni vrednosti 61 milijonov lir;

9 kmetij za razna namakalna dela pa v vrednosti 51 milijonov lir.

Podatnjak kmetijskega ministrstva je pa povedal, da je vlada nakazala za izboljšanje kmetijstva v Italiji 125 milijard za dobo 12 let. S to vsoto bi med drugim poskrbeli za namakanje 1 milijona hektarjev zemlje, za nakup 80.000 kmečkih strojev in za gradnjo številnih kmečkih poslopj.

kar zgraja, ko vidi to packarjio.

Ne vemo, kako to, da ne vidijo to naši domači kominformisti; a oni so glede tega popolnoma slepi!

Zato pozivamo goriško komunistično partijo, naj izstavi svoje lepake, pisane v pravem slovenskem jeziku in brez slovničnih pogreškov, ker nečemo, da se naš slovenski jezik ponižuje.

Saj je v Goriči dovolj tiskarn, ki znajo tiskati pravilno slovensko besedo!

Domnu v spomin

Akademski klub iz Gorice je na svoji redni seji počastil spomin pokojnega Domna in sklenil, da v znak zahvale zamejske mladine iz Italije, kaferi je pokojni posvetil vse svoje sile in jo z očetovsko ljubeznijo vodil in vzdrževal v obljubi plemenitih čustev do svojega naroda — postavi na rojstni hiši Petra Butkovića - Domna spominsko ploščo, ki naj bodri tudi bodoče rodove.

O razvoju in poteku te akcije bo Akademski klub iz Gorice sproti obveščal vso slovensko javnost.

Akademski klub

Na Uradu za delo vpišujejo specializirane delavce, ki so pripravljani, iti na delo v Aden, v južno Arabijo. Pri sprejemu podpisujejo delavsko pogodbo za 18 mesecev. Plača znaša 350 lir na uro. Hrana in stanovanje kakor tudi potni stroški gredo v breme podjetja Angleski petrolejski družbi.

Tudi Brazilija sprejema specializirane delavce. Za vpis naj se prikaže obrnjo na »izseljeniški« oddelek na Uradu za delo.

Prav tako naj se obrnejo na Delavski urad delavci, ki bi radi šli na delo v belgijske rudnike.

V Veliko Britanijo pa lahko gredo služkinje od 18. leta dalje.

Vse informacije daje omenjeni Urad za delo (ulica Crispi).

Delo je sicer v teh vročih krajih naporno, a zato so poskrbeli z vsemi možnimi pripomočki, da bi Evropejec naredil čimzgodnejše življenje in delo.

Krajni tečaj EKRE-VI v Gorici

V dnevi 16. in 17. marca bo vpis za krajni tečaj EKRE-VI v šolskih prostorih v ulici Croce 3. Reflektantkinje naj se zgledajo na zgornjo naslovno od 19. uri, kjer bodo dobile tudi vse potrebne informacije.

Izplačilo pšenice

Okrajne in krajevne kmetijske zadružne trgovine so začele izplačevati končni račun za pšenico in oljasta semena, ki so jih kmetje prostovoljno oddali državnemu skladišču lanske leto.

Za stot pšenice so kmetje prejeli 7.000 lir.

Duhovnik Rusjan obsojen

Iz Solkana nam je prišla vest, da je bil tamkaj obsojen na pet let zapor duhovnik iz Cerovega v Br-

Do 31. marca morajo prijaviti svoje dohodke za odmero davka:

1) lastniki stavb, če so jim te do- nesle lani vsaj 150 lir dohodka na leto, in lastniki stavb, tud če so jim donesle manj kot 150 lir letnega dohodka, pa - majo zraven tega še druge do- hodke (izpolniti stran B pr- javnice);

2) vsi, ki so lani imeli kake do- hodke od kapitala (obresti) - li t r a j n e dohodke vsake vr- ste (desetine itd.). Te dohodke je treba prijaviti ne glede na njihovo višino, tudi če gre le za nekaj lir, kaj jih je treba vpisati na strani E prijavnice;

3) vsi, ki so lani imeli dohodke, podvržene davku na premično bogastvo (»Ricchessa mobile«), ki so sami ali skupaj z dohodki od podrejenega dela (delavci, služinčadi itd.) presegli zne- sek 240.000 lir v letu (strani C, B in E prijavnice);

4) vsi, ki so lani imeli dohodke katere koli vrste (kot na pri- mer od zemljišča, stavb in pre- mičnih, če niso obdavčeni, kot na primer: nove stavbe, novi čolni, nove industrije v južni Italiji, obresti na državnih ob- veznicah in tem izenačje), ki so vsi skupaj presegli 480.000 lir (brez stalnega odbitka 240 tisoč lir in onega za družino), ker so podvrženi dopolnilnemu davku (»Imposta complementare«), strani A, E, F prijavnice.

Iz tega sledi, da prijave dohod- kov niso dolžni predložiti:

1) lastniki stavb, ki niso lani imeli nobenega drugega dohodka, kot samo onega od stavb, ki pa ni dosegel 150 lir na leto;

2) vsi, ki so lani imeli dohodke, podvržene davku na premično bogastvo (»Ricchessa mobile«), ki vsi skupaj in združeni z morebitnimi dohodki od podre- jenega dela (kot so plače od delavcev, dninarjev, služinčadi, zasebnih uradnikov itd.) niso presegli 240.000 lir. Tisti pa, ki so za leto 1952-53 že vpisani v imenik plačevalcev davka na premično bogastvo (»Ricchessa mobile«), je bolje, da prijavijo te dohodke, tudi če v letu 1952 niso presegli 240.000 lir, ki bi jih sicer uradno vpisali za enak znesek, kot so že vpisani, in bi tedaj morali delati priziv proti novemu krivičnemu vpisu;

3) vsi, ki so lani imeli samo do- hodke od zemljišča, precejene za odmero dopolnilnega davka

(simposta complementare), ki niso presegli letnih 480.000 lir (brez stalnega odbitka 240.000 lir in onega za družino);

4) vsi, ki so lani imeli dohodke od svojega podrejenega dela (delavci itd.), ki so vsi skupaj presegli 480.000 lir in onega za družino). Tisti pa, ki so lani imeli dohodke od svojega podrejenega dela (delavci itd.), ki so vsi skupaj presegli 480.000 lir in onega za družino), ker bodo redni davek na zemljišče odmerili u- radno po podatkih iz katastra.

Glavar družine prijavljuje tudi do- hodke od ostalih članov družine, ki pa morajo prijavnico soppodpi- sati. Poleg tega velja od letos na- prej pravilo, da morajo prijavnice izpolniti tudi državni uradniki sa- mi zaradi odmere dopolnilnega davka.

Za petletnico 20. marca

(Konec s 1. strani)

tajnost njenih demonstracij in nar- črtov za letošnji 20. marec.

Zato letos 20-marcnih manifesta- cij ne bo.

To je ona politika nasilja nad slovesno sklenjenimi mednarodni- mi pogodbami in sprejetimi obe- znanji, ki jo vodi italijanska treditistična javnost nasproti Trstu in STO-ju ter tu bivajočemu prebi- valstvu. Noben stvarer in trezno- misleč politik, ki mu je za mirno sožitje in srpnost slovenskega in italijanskega prebivalstva, ki že preko 1300 let živi skupaj na tem delu Srednje Evrope, ne more o- dobravati take politike.

Živimo v polovici XX. stoletja, po drugi svetovni vojni, ki je strla nacizem in fašizem ter razgalila zlobde šovinističnega razizma. Je čas, da konča politika sovraštva med italijanskim in slovenskim ljudstvom! Je čas, da priznajo ita- lijanski politiki Slovincem STO-ju, na Goriškem in v Slovenski Bene- čiji one pravice, ki jih v kultur- nem svetu vsak narod kravo po- trebuje za svoj obstoj in razvoj! V dvajsetem stoletju ni več mesta za politiko sistematičnega, namer- nega raznarodovanja in narodnost- nega zatiranja.

Po prvi svetovni vojni so bili Slovenci na Svob. trž. ozemlju v v Italiji oropani vseh svojih kultur- nih in gospodarskih ustanov, svojih krajevnih imen in celo svojih prtmkov. Ali ni čas, da bi bil ko- nec tega preganjanja in diskriminiranja? In sedaj se že pet doletj le borimo: mi ZA in vi PROTI STO-ju. Koliko uničene energije in potrošenih sredstev ter sil je v tem petletnem boju!

Pojdimo velikodušno preko 20. marca in si odkritosrčno podajmo roko. Svobodno tržsko ozemlje naj se ohrani kot most sprave in zblizanja med Jugoslavijo in Ita- lijo. V prijateljstvu in ne v sovra- štvu bo Vas in naš napredek!

Dr. JOSIP AGNELETTO

NATEČAJ

Mestna bolnišnica razpisuje na- tečaj za eno uradniško mesto v u- pravi civilne bolnišnice. Prošnjo je treba vložiti do 10. aprila 1953. Podrobna pojasnila daje uprava bolnišnice.

Dve smrti v Doberdobi

V sredo 4. t. m. je v Doberdobi po dolgi in mučni bolezni zaradi raka umrla 57 let stara Ana Ger- golet. Postila je moža samega. »e isti dan zvečer je umrla pa njen svak Andrej Gergolet, star 64 let, ki je postal ženo in otroke.

Pokojnika sta bila oba spoštova- na od domačinov, kar je pokazala tudi lepa udeležba pri pogrebu.

Preostlim sorodnikom naše so- žalje.

ZAHVALA

Dne 27. februarja 1953 je po dolgi in mučni bolezni mirno zaspal v Gospodu

č.g. Peter Butkovič-Domen

župnik v Sovodnjah pri Gorici.

Pogreb se je vršil ob številni udeležbi duhovnikov in ver- nikov v nedeljo 1. marca t. l.

Ob tej priliki čutimo dolžnost, da se iz srca zahvalimo naj- prej prevečenemu gospodu nadškofu za tolažilne besede, dalje preč. g. dekanu msgr. Alojziju Novaku, častiti duhovščini, g. zdravniku Rutarju, vsem domačinom, ki so pokojniku stali ob strani za njegove bolezni ter zanj molili, domačin oblastem, učiteljstvu in šolski mladini, cerkvenim pevcom, darovalcem cvetja in vsem onim, ki so s svojo udeležbo pri pogrebnih obredih iskreno sočustvovali.

NEČAK DRAGO BUTKOVIC IN SORODNIKI

Sovodnje, 3. marca 1953.

Demokrščan Posarje in Trst

Udeleženci rimske konference Evropske obrambne skupnosti se bodo spet sestali v Parizu v upanju, da bo v razgovorih med poedinci uspelo tisto, kar iz raznih razlogov ni moglo biti zaključeno na februarskem zasedanju v Rimu.

Nobena tajna ni, da udeležence rimske konference veže skupna katoliška ali pravzaprav demokrščanska ideologija. Tako De Gasperi kot Bidault in Adenauer izpovedujejo isto načela, toda po vsej prikljki tudi ostala gospoda, ki je zastopala Belgijo, Nizozemsko in Luksemburg ni daleč od te struje.

Pa tudi v Avstriji je po zadnjih volitvah prišla spet do izraza Figlova demokrščanska stranka.

Razumljivo je torej, da so se zbrali ti zastopniki istega idejnega pravca z namenom, da bi se sporazumeli o skupnem nastopu.

Da je ob tej priliki prišlo do izraza tudi tržaško vprašanje, je razvidno ne samo iz razlag italijanskega tiska, temveč še posebno iz izjav, ki jih je dal Bidault najprej v dokaj splošnih izrazih, nato pa določneje, kar je namreč zavzelo od tega, kako je vanj sili urednik fašističnega dnevnika »Giornale d'Italia«.

Bidault je priznal — saj drugače ni mogel — da se je v razgovoru z De Gasperijem dotaknil tudi tržaškega vprašanja. Jasno je, da se on na rimski konferenci, kjer je bilo govora o Posarju, in kjer je proti Adenauerju potreboval De Gasperijevo oporo, ni mogel spretneje izraziti proti izjavi od 20. marca 1948, katere začetnik je bil sam. Vendar je pa razumljivo tudi to, da si ni mogel kaj, da ne bi vodil računa o položaju, ki je nastal po 20. marca 1948 in ki se je nedvomno razvijal v pravcu, ki je prilično nepovoljen za italijanske želje. Zato je tudi on čutil potrebo, da se izjavi za sporazumno rešitev tržaškega vprašanja, pri čemer naj bi se Jugoslavija in Italija sporazumeli. S tem se je pa naravno postavil na isto črto kakor Amerika in Anglija že iz enostavnega razloga, ker si Francija pač ne more dovoliti luksuza, da bi v tržaškem vprašanju zastopala odvojeno stališče, ko je itak že primorana, da tako odvojeno stališče zastopa v drugih, zanjo važnejših zadevah.

Ono pa, kar je še dalje naglasil, da ne bo podpiral nobenega predloga, ki bi bil protiven italijanskim koristim, in da bo predloge sporočil italijanski vladi, je le relativnega pomena in ni nič drugega kot vpljudnostna izjava. Znanja je stvar, da dve prijateljski državi sporočata druga drugi vse, kar izvešča s

tretje strani, in kar zadeva koristi države prijateljice, da bi pač mogli ohraniti pravico do protiusluge. Seveda pa taka obvestila ostanejo omejena na primere, ki se pač eni od obeh držav zde primerne in koristne. Stori drugemu tisto, kar želiš, da drugi stori tebi!

Da je Bidault to svoje dokaj zavito zadržanje v tržaški stvari povezal na protiuslugo z italijanske strani, je razumljivo. Saj mora biti pripravljen na to, da odgovarja svojim francoskim parlamentarnim nasprotnikom, ko ga bodo vprašali, kaj je dosegel za to, da se je v Rimu potegnil za Italijo.

Brez te protiusluge ni bilo in mi smo jo »e stili: Bidault je potreboval in dosegel italijansko podporo v vprašanju Posarja in angleške prisotnosti v Posarju ter se, v kolikor bi tukaj imel uspeha, obvezal po vseh iz nemških virov, podpreti Italijo v tržaškem vprašanju.

Ta nevarnost je za nas očitna. Zanimivo pa je, da je nemški list »Frankfurter Allgemeine Zeitung« zaslutil isto povezavo med Trstom in Posarjem. Ta ugotovitev pa ni nova, saj so zaupni krogi Quai

d'Orsaya že lanskega novembra našim ljudem naglaševali, da ima morebitno francosko zadržanje v tržaškem vprašanju na korist Italije svojo korenino v kompenzacijski protipostavki v Posarju, v kateri Francija pač pričakuje italijansko podporo.

Toda tudi sam De Gasperi je v trenutku, ko je nekoč francoska stran pokazala nekako »neodvisnost« v tržaški zadevi, sodil, da je pametno, če iz Strasburga krene v Achen in tamkaj, v nekdanji prestolici Karla Velikega, naglasi italijanske simpatije za današnjo pošteno in pametno nemško politiko.

De Gasperi je vsekakor idejni somišljenik Bidaulta in Adenauerja. In prav zato — kakor Bismarck — nastopa pot »poštenih posrednikov«, ki hoče iz svojega posredništva na ta ali druga način izmisliti tudi nekaj v svojo korist. Zato se vsiljuje za pomirjevalca med Francijo in Nemčijo. To vse drži pod pogojem, če bo italijansko pomirjevanje uspešno in če bo De Gasperijevo prizadevanje zares učinkovito glede bodočih odnosov med Francijo in Nemčijo. V tem primeru se bo Italija, naslonjena

na Vatikan, izkazala kot odločen faktor v evropskih odnosih.

Toda tudi Vatikan more pri tem Italijo podpirati le do neke mere in — kakor izgleda — ni voljan preokračiti te meje. To je pokazal že nekajkrat, ko je svojo akcijo, to je Katoliško akcijo, oddvojil od službene italijanske politike, kot na primer junija 1952, kar tedaj prav po volitvah De Gasperiju ni šlo ravno v račun.

Tudi zadnje dni bi morala vesti, ki jo je prinesla rimska »Civiltà Cattolica«, o možnosti, da se stoliča sv. Petra premesti v Brazilijo, pomeniti posredno možnost, da se politika Vatikana oddvoji od italijanske politike. Ta možnost naj bi nastopila v trenutku, ko bi se katoliške (koristi) v Avstriji in Nemčiji pokazale kot močnejše od katoliških koristi v Franciji, in ko bi Vatikan zbral svojo splošno korist v jačanju Adenauerja in Figla.

Nedvomno je, da bi v tem primeru Bidaultov položaj postal mnogo šibkejši. In njegova širokoprudnost v primerih Gorice in Trsta bi tedaj brez njegove direktne krivde postala najmanj neumestna.

Zahteva po vdanosti Stalinu vzrok čistk v kominformističnih strankah

Jeseni leta 1949 je norveški komunistični list »Frihetens« poročal o izključitvi starega partijskega voditelja Pedera Furbotna. Po tem poročilu sta se dve frakciji borili za vodstvo v norveški partiji. Frakcija, ki jo je vodil Furboten, so obsodili na strankini konferenci, toda kljub temu je Furboten nadaljeval in še celo okrepil svojo razkolniško dejavnost.

Načuje ga je napadal Strand Johansen, bivši poslanec norveškega parlamenta. Trdil je, da je Furboten »največji zločinec v zgodovini«, in ga obtožil, da je povezan z ameriško tajno službo ter da je pripravil zaroto za umor Johansen, s katero mu je dobavil avtomobil brez zavora.

To je imelo čuden konec: kmalu po Furbotnovi izključitvi so sprejeli Johansena na opazovanje na psihiatrični oddelku Ullevalske bolnišnice v Oslu.

Ta pripetljaj v notranjem življenju norveške partije se zdi nepomemben proti praškemu procesu, ko so 11 od 14 komunističnih voditeljev obesili, ostale pa obsodili na do smrtno ječo. Vendar so pri raz-

kolu v norveški partiji uporabili isti jezik, iste obtožbe, vključno pripravo umora, kakor v praškem procesu. Ali lahko kdo dvomi, da ne bi Furbotna samo izključili, temveč tudi zaprli, če bi norveška partija bila na oblasti? Tedaj bi priznal, da je bil vohun »anglo-ameriškega imperializma«, ki je »organiziral sovražno, trockistično, titoistično, buržuazno - nacionalistično skupino« v stranki in tudi poskus umora z duševnimi motnjami prizadetega Johansen in bil sestavni del obtožnice proti njemu in njegovim pristašem. Kdo lahko dvomi o tem, kako bi se to končalo?

Norveška zadeva in razdor v francoski partiji dokazujeta, da obstoja v vseh komunističnih strankah nenehni boj za osebno oblast. Lahko se trdi, da se to dogaja tudi v drugih političnih strankah, toda običajno politično nasprotje se ne more primerjati s krutostjo, s katero stalinsti urejujejo svoja nasprotja.

Vendar boj za oblast v komunističnih strankah sam na sebi ne razlaga globine, v katero seže. Za tolmačenje se je treba spomniti politike sovjetske vlade.

Ključ vseh procesov v podložniških državah je vedno znelojnost do Sovjetske zveze. To je bistveno vodilo za razlago. Tehnika procesov, kakor tudi spreiskava pred njimi, je vedno ista kot na moskovskih procesih v letih 1936-38, isti je tudi cilj. V sovjetskih procesih sta Stalin in njegova klika odpravila vso tedanja in možno opozicijo v sovjetski komunistični stranki. Ti moskovski procesi niso je uničili stare boljševiške garde, izpostavili so jo tudi sramoti, proglasili jo za grešnega kozla za vse pogoje režima ter ustrašovali in prisilili k molku vse nezadovoljne, ki so se rešili pred mrežo GPU-a. Ta postopek se je ponovil, ko so Stalinovi plačanci prevzeli oblast v vzhodnoevropskih državah. To bi se zgodilo, tudi če ne bi prišlo do Titovega odpada. Po likvidaciji nekomunističnih strank in organizacij se je stalinski jastreb spravil na domači kurnik — na trupla svojih lastnih tovarišev.

Ko se spozna ta zakon stalinske politike, se neha razmišljati o tem, zakaj je bilo treba živati tega ali onega voditelja. Tudi se več ne gleda v marksistične učbenike za razlago sovjetske politike, ker je njeno vodilo načelo, da je v vseh časih merodajna le politična oportuniteta.

Samo ena komunistična stranka se je polastila oblasti brez poznejše popolne odstranitve svojih vodilnih osebnosti, in temu se je izognila le tako, da je prenehala biti Stalinu pokorna. Jugoslovanska komunistična stranka je izjemna, ki potrjuje pravilo. Če bi Tito še nadalje služil Moskvi, bi ga prisilili, da ne žrtvuje le Velebita (v Moskvi so se razburjali, ko je Tito odklonil, da bi Velebita, sedanega veleposlanika v Londonu, obtožili kot »angleškega vohuna«), temveč vse ostale zveste sodelavce. Edini »voditelj«, ki jih sovjetska vlada dopušča v podložniških strankah, so oni, ki nudijo prošnjo, da nimajo lastne volje, »malu Stalinu, ki se zadovoljuje z lišpom oblasti namesto njene vsebine. Čistka komunističnih voditeljev v Albaniji, Romuniji, Bolgariji, Poljski, Madžarski in Češkoslovaški ne more imeti nobene druge razlage.

Tako je seveda kljub poučni na-

ravi postranski obtožbi, ki so prišle do veljave pri izvozu procesov po moskovskemu vzorcu v Vzhodno Evropo — ki pa ostanejo le postranske obtožbe. Toda uporaba antisemitizma za režiserje praškega procesa ne bi bila neobhodno potrebna za glavni cilj. To je bilo le propagandistično okrasje, kakor je tudi bil duh antisemitizma v procesu proti kardinalu Mindszentyju in igra s protinemskimi nacionalističnimi predsodki v procesu proti Rajku. Če je primerno poudariti, da niso nekateri med obtoženimi samo »buržuj«, marveč tudi Zidje, tedaj se bo to poudarjalo. Toda glavna stvar je pokazati največjo vdanost Stalinu, od katerega milosti se živi.

Bolgarski komunistični voditelj Kolarov (ki je umrl) je to stvar jasno obrazložil: »Ukrepe, ki jih je centralni komite izvajal proti Trajčevu Kostovu, so razpršili zadnji sum zvezne komunistične stranke proti naši stranki in njenemu vodstvu«.

Kostova so obesili prav tako kot 11 pravkov v Pragi. Ni niti ene komunistične stranke v sovjetskih podložniških državah, ki ni izvedla potrebnih ukrepov, da pomiri sum vodstva sovjetske komunistične stranke.

Nej se pa lahko z gotovostjo prerokuje — da seznani se ni zaključeno.

„Od morja do Triglava“

Dr. Metod Turnšek je neumorno na delu pri zbiranju narodopisnega gradiva na skrajnem zahodnem robu slovenske zemlje.

Znano je njegovo znanstveno delo na narodopisnem polju s celotnega slovenskega ozemlja, ki ga je izdal v štirih knjigah v Ljubljani (1943, 1944), Trstu (1946) in Gorici (1946) pod naslovom »Pod vernim krovom«. Po tisku teh štirih knjig pa je »pozneje na svojih potovanjih po Primorskem, Gorškem, Benečiji, Kanalski dolini in Korškem nabral še dokaj novega, zanimivega gradiva iz cerkvenega leta kakor tudi premnogo dragocenih sporočil o nekdanji in sedanjici življenji, krstivni in pogrebu, ki ga je objavil v prvi knjigi zbirke »Od morja do Triglava«, ki je izšla proti koncu lanskega leta v Trstu. Nekaj tega gradiva je avtor objavil leta 1950 in 1951 tudi v našem listu, in sicer poglavja o slovenski življenji v Trstu, o istrskih figah, o putu v Istri in o narodni noči na Tržaškem.

Prva knjiga zbirke »Od morja do Triglava« obsega narodopisne zapise o ozemlju od Istre preko Tržaškega in Gorškega do Benečije. Avtor se pri zbiranju oziroma objavljanju tega dopolnilnega gradiva iz razumljivih razlogov ni držal snovne, ampak pokrajinske razvrstitve, čeprav bi bilo sistematično podajanje snovi bolj zanimivo zaradi primerjave razvoja narodopisnih vrednot v posameznih obrobniških pokrajinah.

Objava nabranih zamejskih ljudskih vrednot se zdi avtorju umestna tudi vspehi potrebe po zgovornih, nesporodnih dokazih za obstoj našega narodnega življa v teh predelih, obrobniških slovenskih krajih, ki se jim najosnovnejše človečanske pravice tako skopo nudijo ali sploh odrekajo.

Dr. M. Turnšek je snov prve knjige zbirke »Od morja do Triglava« zbral na 135 straneh (od

TOMAŽ G. MASARYK borec za demokracijo

Naslednji članek je napisal Otakar Odložilík, ki je profesor na Kolumbijski univerzi v New Yorku, ob priliki obletnice rojstva velikega češkoslovaškega državnika, T. G. Masaryka. Prof. Odložilík, ki je tudi tajnik Masarykovega inštituta v New Yorku, je danes eden najvidnejših poznavalcev pokojnega češkega državnika. Slovi kot zgodovinar in vzgojitelj. Prvotno je predaval na Karlovi univerzi v Pragi, kasneje na londonski univerzi in na mnogih drugih britanskih in kanadskih visokih zavodih in vseučiliščih v Združenih državah. Pri pripravljanju samostojnega lektorata na vseučilišču v Kansasu ga je doletela nova o komunističnem državnem udaru. Tako je ostal v tujini. Sedaj je honorarni član študijskega centra v Yale in predava na Masarykovih študijskih Kolumbijske univerze. Sedmi marec je dan Tomaža Garrigue Masaryka.

Ceprav ni bil ta dan nikoli razglašen za narodni praznik, vendar je v svobodni Ameriki Amerikanci češkoslovaškega pokolenja z mnogimi drugimi prijatelji svobode praznujejo vsako leto z domoljubnimi svečanostmi.

Tomaž Masaryk se je rodil 7. marca 1850 in je umrl 14. septembra 1937. Za časa njegovega življenja je doživel svet vrsto težkih in velikih mednarodnih pretresov, med katerimi je bil največji prva svetovna vojna in to, kar je po njej sledilo.

Masarykovo življenje in delo je tako, da v marsičem v vsej zgodovini človeštva nima primere. Bil je najstarejši sin kočijaža na cesarskem posestvu stare Avstrije in od tu se je dvignil na najvišje mesto in do največjega ugleda sredi svojega naroda. Več kot 30 let je deloval kot profesor filozofije in sociologije na Karlovi univerzi v Pragi. Spisal je mnoge knjige, neskončno število člankov in bil je znan kot eden onih redkih intelektualnih voditeljev, h kateremu so se zatekali visokodiplomati za duhovno vodstvo v najtežjih trenutkih narodne zgodovine. Bil je dvakrat član avstrijskega parlamenta, prvič od l. 1891 do 1893 in kasneje od l. 1907 do 1914. Ko je izbruhnila svetovna vojna, je zapustil domovino in se vrnil v borbo za osvoboditev in združitve Čehov in Slovkov. Deloval je v Rimu, v Švici, v Parizu in Londonu, v Rusiji in končno v Združenih državah. 20. novembra 1918 se je odpravil v New Yorka na potovanje v domovino, kjer je prevzel najvišje mesto v novi češkoslovaški republiki, na katero je bil malo pred tem izvoljen.

Tomaž Garrigue Masaryk je že stopil v zgodovino človeštva kot

vnet in neomajen borec za demokracijo. Kot predsednik Češkoslovaške je deloval v veri, da je demokracija najboljši vladni sistem. Neomajno je bil odločen braniti jo pred vsakim napadom od znotraj ali od zunaj države. Ze dolgo prejel, ko je stopil kot predsednik na čelo novi državi, se je dobro seznanil z različnimi vladnimi sistemi. Sam je preučeval zgodovino in s pomočjo svoje žene Charlotte Garrigue, ki je bila po rodu Američanka iz Brooklina (New York), je skrbno preučil ideje, ki so vodile ustanovitve ameriške demokracije. Strikrat je obiskal Združene države. Najdaljši in najkoristnejši teh obiskov je bil oni med aprilom in novembrom 1918, po katerem se je nato vrnil domov na čelo nove države.

V svojem delu o politični in diplomatski borbi za pravice Čehov in Slovkov, da si ustvarijo lastno državo, je Masaryk lepo obrazložil, zakaj se je odločil sprejeti ameriško zamišl demokracijo. Preden se je vrnil v domovino, je v Združenih državah poromal na štiro boljše pri Gettysburgu, s čimer je hotel dati svoji novi politični poti še poseben poudarek. Globoko so nanj vplivali spomini na ameriško vojno za narodno enotnost. Misli, ki so ga navdihovale ob tem obisku v ameriškem narodnem svetišču, je kasneje izrazil takole:

»Mnogo spomenikov sem videl v Gettysburgu... A med vsemi pričami porajanja ameriške svobode je napravil name najgloblji vtis Lincolnov govor... Tega govora danes ni mogoče čitati, ne da bi te ganilo... V njem je Lincoln klasično označil ameriško demokracijo z nemisljivimi besedami: »Vlada ljudstva po ljudstvu in za ljudstvo«.

Romanje v Gettysburgu, stiki z ameriškimi državniki, pogosti razgovori s časnikarji, obiski v glavnih mestih, kjer se je srečaval z najbolj preprostimi ameriškimi ljudmi, in neposredno opazovanje ameriškega vojnega prizadevanja — vse to je prebrčalo Masaryku o varnosti ameriške poti. Ko se je v New Yorku vkrčal za Evropo, je v njem že prevladala odločnost, da bo pri ustvarjanju nove Češkoslovaške imel kot vzor tip demokracije, kakršnega je spoznal v Združenih državah. Prepričan je bil, da bo tako lahko Češkoslovaška kot republika in demokracija prispevala k utrditvi evropske celine, še posebno Srednje Evrope, ki je po razbitem avstrijskem državnem kolosu ždel v kaos in razvalinah.

Takoj po prihodu v Prago se je Masaryk pripravil k tvornemu političnemu delu. Pri tem ga je podpiralo prepričanje, da ne bodo končno je njegovi soodržavljani, ampak tudi sosedje češkoslovaške države le spoznali in znali ceniti blagoslove svobode in demokracije. Najznačilnejša poteza Masarykove osebnosti je bil namreč optimizem in zaupanja poln pogled v bodočnost. Nadaljeval je iz izraževanjem demokratičnih ustanov v državi in bil vedno znova na delu za navezovanje prijateljskih odnosov s sosednimi narodi.

Tedaj sta dva sovražnika grozila mladi republiki. Nato in čim hitreje je bilo treba nastopiti najprej proti reakciji, ki so jo sicer porazili zavezniki na bojiščih, a ki nikakor ni hotela kloniti. Drugi sovražnik demokracije pa je bil ruski boljševizem, ki je postal vedno bolj napadal. Pod Masarykovim razsvetljenim vodstvom je Češkoslovaška naglo stopala po poti obnove in stabilizacije. Se v prvih dveh letih, 1919 do 1920, je dosegla celo vrsto najlepših uspehov. V jeseni 1920 so komunistični agenti prvič dvignili glave in poskušali spodnesti demokratično vladno. Njihova želja je bila, spremeniti Češkoslovaško v boljševiško diktaturo, ki naj bi postala odskočna deska za komunistično napredovanje proti zahodni Evropi. Z lojalno podporo vsehpolne večine češkoslovaškega naroda se je Masaryk s svojim odločnim stališčem uprl temu in uspešno zatrl komunistično prizadevanje, da bi se polastili oblasti. Nič čudnega ni zato, če se sedanja komunistična vlada na Češkoslovaškem na vso moč trudi izkoreniniti spomin v Masaryka iz zavesti in duše češkoslovaškega ljudstva.

Od svojega povratka v Prago v decembru 1918 do odpovedi na predsedništvo v decembru 1935 je stal T. G. Masaryk na čelu Češkoslovaške celih 17 let. Ves čas tega dolgega obdobja je neprestano služil stvari demokracije in branil demokratični nazor proti vsem nasprotnikom in nestrpnem.

Masaryk je bil sodobnik Mussolinija in Hitlerja, Lenina in Stalina, a nikoli ni nehal dovolj poudarjati vere v demokratične ideale in demokratični način življenja.

O t a k a r O d l o ž i l i k

GOSPODARSTVO

SKRBIMO ZA KRMO!

Letos je pomanjkanje živalske krme posebno občutno in zato so sedanje cene nenavadno visoke: do 3.500 lir za sto t.

Krivo temu pomanjkanju je pripisati lanske pomladansko-poletni suši in nasprotno trajno deževno vremenu v jeseni. Pri marsikaterem kmetu pa je pomanjkanje krme krivo tudi to, da pre malo skrbi za njeno pridelavo.

Proti naravnim vzrokom — suši in deževju — ni pomoči.

Da pa dosežemo visok donos deteljišče in travnikov, moramo te pravilno obdelovati. Predvsem bi morali stalne travnike predelati v deteljišča, ki nam dajo več in boljše krme. Deteljišča nam uspevajo tri do šest let, kakor je pač zemlja ugodna in pravilno obdelovana. To je, deteljišče mora biti vsaj vsako pomlad pobranano in pognojeno. In če ni zemljišče vlažno, bo deteljišče uspevalo tudi šest let. Tudi v hribovitih legah, kjer je količina možniti, nam deteljišča mnogo več donesejo kot senožit: kosili bomo vsaj štirikrat namesto dvakrat ali celo samo enkrat.

Sedaj moramo poskrbeti, da bomo poleti izdatno kosili in da bo pridelek obilen in boljši. V ta namen moramo travnike, senožit in deteljišča očistiti grmovja, listja in kamenja ter dobro pobranati.

Pred brananjem bomo pognojili, in sicer: na 1.000 kvadr. m raztrosimo 40-50 kg superfosfata, 20-30 kg amonjaka in 10-15 kg kalijeve soli. V pustih, peščenih zemljah je dobro količino kalijeve soli zvišati na 20-25 kg. Težka in vlažna zemljišča pa bomo namesto z amonjaki pognojili z isto količino apnenega dušika (»Calcionamide«).

Vsa ta gnojila lahko med seboj pomešamo že pred trosenjem in jih kadar koli trosimo. Če pa uporabljamo apneni dušik, moramo med seboj pomešana gnojila takoj raztopiti, ko se ohladi.

NOVA DETELJISKA

Splošna navada je, da sejemo deteljo med pšenico. Temu je gotovo vzrok pomanjkanje zemlje in pa tudi domnevna prihrana dela. Če

pa hočemo doseči dobro uspevajoče deteljišče, moramo isto posejati z ovsem in deteljo, za kar je sedaj primeren čas. V ta namen preorimo zemljo in jo pobranamo, nato pognojimo s količino umetnih gnojil, kakor je zgoraj navedeno, nato posejemo 7 kg ovsa in 3 kg detelje na 1.000 kvadr. m in zabranamo.

Ce hočes doseči bogato košnjo, naj se ti navedena količina umetnih gnojil nikakor ne zdi previsoka!

Zelo dobro gnojilo za krmske rastline je seveda tudi gnojilna in stranskišnica. Te polijemo kakih 30 hl na 1.000 kvadr. metrov.

GRINTAVOST JABOLK IN HRUSK

Ze enkrat prej smo opozorili, da se povrno na to bolezen ob primerem času. In sedaj to obljubo izpolnjujemo.

Proti tej bolezni moramo škropiti z 1 1/2 - 2 odst. brozge modre galice in apna, in sicer ob času, ko se popje odpre in se ne razveje. Pazite, ker traja tak za škropljenje ugoden čas le dva do tri dni. To škropljenje je zelo uspešno, ker se grintavost uniči do 100 odst.

SKROPLJENJE CESENI PROTI PEDICU

V eni zadnjih številkih našega lista smo pisali o škropljenju češenj proti pedicu.

Danes hočemo poudariti, da moramo tako škropljenje opraviti v času, ko se cvetno popje odpre in se cveti še ne razveje. Med cvetenjem je škropljenje ne samo po zakonu prepovedano, temveč bi bilo tudi nam v škodo, ker bi s tem uničevali čebele, ki bi se po cvetju pasle in pri tem opravljale nadomestljivo delo oplojevanja. Zato bo vreden kmet varoval te naše ljubljene koristne čebele.

Ce tega predcvetnega škropljenja iz katerega koli vzroka ne opravimo, bomo lahko škropili proti pedicu po škropljenju. Za to škropljenje bomo napravili brozgo največ 3/4 kg modre galice in apna na 100 l vode ter isti dodamo 300 - 500-gr svinčenega arsenata.

VESTI s TRŽAŠKEGA

Končno tudi De Gasperi ne omenja več izjave 20. marca

V zadnjem času si zapovrstjo sledijo ugibanja in izjave v zvezi s tržaškim vprašanjem.

Zadeva z našim ozemljem stopa namreč vedno bolj v ospredje svetovnega zanimanja, čeprav istovestno z raznih merodajnih mest skušajo omiliti ostrino tržaškega spora in pomirjevalno vplivati na neposredno prizadelet državi, Jugoslaviji in Italiji.

Zadnjič smo se pomudili ob zankanju britanskega zunanjega ministra v zvezi z insinuacijami italijanskega tiska o dozdavnih Edenovih načrtih glede razkosanja STO-ja in ugotovili, da pomeni znana izjava o Trstu, ki jo je dal francoski zunanji minister Bidault v Rimu, dejanski diplomatski preključek izjave, kateri je pred petimi leti botroval vprav isti Bidault.

Najnovejša izjava Tarchianija in De Gasperija o Trstu so najzgovornejši dokaz, da je tako imenovana »menica 20. marca«, ki so jo zahodne sile v trenutku mednarodne stiske nepremišljeno podpisale, dokončno uničena. Ne Tarchiani in ne De Gasperi se namreč ne sklicujeta več na »svetovno mednarodno listino« z 20. marca 1948, ki naj bi bila osnova vse današnje italijanske diplomatske akcije glede Trsta!

Tarchiani je govoril pretekli teden na zborovanju ameriških Italijanov. Tožil je, da mora Italija, kljub svoji privrženosti atlantski zvezi in evropski zedinjalni misli, še vedno omenjati Trst kot svoje glavno nerešeno mednarodno vprašanje, ki povzroča največje težave in napore italijanski diplomaciji in politiki. Vendar Italija — po Tarchianiju — hoče doseči znosljiv in sprejemljiv »modus vivendi« glede Trsta, če že ni mogoče zaenkrat doseči sporazumno dohodne rešitve tega zapletenega vprašanja. Kakšen naj bi bil ta »modus vivendi«? O tem Tarchiani ni hotel ničesar reči! Tarchiani je bil v zadnjem času predmet silovitih napadov rimskega tiska, češ da si kaj malo prizadeva, da bi na svojem veleposlaniškem mestu v Washingtonu primerno podprl De Gasperijeve napore za izsiljevanje »italijanske rešitve« tržaškega vprašanja. Da je zamašal stalno petletno sklicevanje na »marčno izjavo«, ki jo treba pripisati ne njegovi neprizadevnosti, kot mu to na primer očita »Giornale d'Italia«, ampak dejstvu, da je vendarle tudi Italijani odprli oči in se sprijaznili z resnico, da je »marčna izjava« samo še listina, važna za seminarsko preučevanje najnovejših diplomatske zgodovine.

Da je to res tako, dokazuje sama De Gasperijeva izjava dopisniku agencije »Ansa«, ki jo objavlja »Giornale di Trieste« od 9. marca t. l. pod naslovom »De Gasperi odgovarja Titu«.

De Gasperi trdi, da je italijanska vlada že večkrat skušala rešiti tržaško vprašanje na podlagi etnične značaja tega ozemlja, pri čemer naj bi nova razmejitvena črta pustila Jugoslaviji pretežno slovenske kraje, Italiji pa dala one pretežno italijanske. V kolikor pa tudi taka rešitev ne bi bila mogoča, predlaga De Gasperi razpis plebiscita, ki naj bi se izvršil pod določenimi pogoji.

Prvič je, da opušta italijanski ministrski predsednik in zunanji

minister De Gasperi že zares vsemu svetu nadležno sklicevanje na »marčno izjavo« 1948! Zares velik napredek...

Ugodno nas je presenetila tudi uradna izjava, ki sta jo o Trstu podala Dulles in Eden ob zaključku svojega večdnevnega razpravljanja v Washingtonu o ameriško-britanskem sodelovanju. Oba državnika se glede Trsta zavzemata za obojestransko sprejemljivo rešitev, to je za rešitev, na katero naj bi sporazumno pristala i Jugoslavija i Italija, vendar poudarjata, da je treba pri tem primerno upoštevati tudi voljo prebivalstva.

Za nas Tržačane je vse to vsekakor vzpodbudno, da vztrajamo v borbi za popolno svobodo in samostojnost našega ozemlja. V najtežjih okoliščinah smo se namreč borili proti »marčni izjavi«. Naša borba ni bila zaman! Z nemanjšo odločnostjo se bomo borili proti vsem barantanjem z našo kožo tudi v bodoče! Razvoj mednarodnih dogodkov okrog Trsta nas k temu samo opogumlja.

Boljša nobena rešitev kot slaba rešitev, ki ne bi vodila računa o bistvenih pogojih za procvit našega ponosnega mesta in njegovega za vso Srednjo Evropo tako važnega pristanišča!

Nedeljski dogodki v tržaškem mestnem svetu

Torkova seja tržaškega mestnega sveta je potekala v znamenju obsebnosti nedeljskih dogodkov s strani opozicijskih strank in tudi socialistov, medtem ko so govorniki večine sicer obžalovali dogodke, a li niso mogli zatajiti svojega negodovanja, da je novofašizem tako nerodno pokazal svetu, od kod prihajajo organizatorji tržaških iredentističnih demonstracij. Prinašamo izjavo svetnika dr. J. Agneletta, ki se glasi:

»V imenu slovenskega demokratskega prebivalstva izražam v tem svetu tržaškega mesta obžalovanje zaradi žalostnih nedeljskih dogodkov, povzročenih po fašističnih »skvadrah«, ki so iz beneških mest vpadle v naše mesto z očitnim namenom, da tu organizirajo demonstracije in nered, da tako ustrahujejo tržaško prebivalstvo.

Ugotavljam, da imajo v Trstu neodgovorni elementi možnost, da podžigajo narodnostno in socialno sovraštvo ter uprizarjo demonstracije, ki so bile prepovedane celo v Italiji sami.

Zahtevam za slovensko prebivalstvo, kakor tudi za vse tržaško prebivalstvo sploh, pravico, da žive v miru in delajo v miru v lastni hiši in da se ne dajo begati po poklicnih hujskačih, ki so eksploatirali dobro znanih krogov, ki nimajo nič skupnega z življenjskimi koristmi tržaškega mesta. Priča-kujem od policijske oblasti, da vzdržuje javni red in varnost države.

SOLSKA PRIREDITEV NA OPČINAH

Osnovna šola na Opčinah priredi v nedeljo, dne 15. t. m. ob 15. uri v prostorih Prosvetnega doma na Opčinah

PROSLAVA O MATERINSKEGA DNE

Na sporedu so: Recitacije, prizori, igrice in petje. K obilni udeležbi vabljeni vsi!

PADRIČE

28. februarja smo pokopali staro Zvenka — Antona Grgiča, domači vasi in okoliškim vsem dobro znanega in spoštovanega kmetarja.

Dočakal je lepo starost 77 let, čeprav je v življenju mnogo pretrpel in pretrpel. Bil je vsekakor dobljen in vesten kmet, zaveden Slovenec in pravi katoličan, ki je zvesto zahajal v cerkev in živel po krščanskih načelih.

Pred dobrimi petdesetimi leti je bil med ustanovitelji baziške Zavarovalnice goveje živine, kateri je mnogo koristil in pomagal kot dolgoletni odbornik. Bil je tudi ustanovitelj krajevnega pogrebne društva in zadrage posestnikov jurskih zemljišč.

Svoji družini je bil skrben oče in vzgleden vzgojitelj. Trd družini izrekamo iskreno sožalje, njegovi duši pa želimo blažen pokoj!

Pomembna slovesnost v Sv. Križu

V stalnem in vsestranskem prizadevanju, omiliti težko ogroženi narodnostni in socialni položaj Slovencev na Tržaškem, si je Slovensko dobrodelno društvo v Trstu pred par meseci zamislilo širokopolno akcijo postavitev lastnega doma, ki naj bi služil predvsem šolski mladeži in mladini sploh v skladu z nameni, ki si jih je zastavila naša prvenstvena socialna ustanova.

Zato je SDD pred časom zainteresiralo širši krog prijateljev in podpornikov društva za to idejo, katere je vzburila že takoj ob začetku pravcato navdušenje in polno razumevanje ter seveda vsestransko podporo.

V nedeljo 8. t. m. ob 15.30 je odbor SDD pokazal prve sadove te akcije s tem, da je povabil v Sv. Križ vse one, ki so kakor koli pripomogli, da stoji sredi velikega in košatega vrta lepa obnovljena enonadstropna stavba. Stevilna udeležba na nedeljskem slavlju v Sv. Križu pri otvoritvi »Mladinskega doma SDD«, na katero so prihiteli ne samo domačini, ampak tudi gostje iz Trsta. Nabrežine in ostalih vasi, je dokazala, da živi med nami še vedno človečanski čut.

Potem ko so si gostje ogledali notranjost poslopja, je zbrane pozdravil v teku male zakuske predsednik društva, ki je pojasnil po-

men današnje slovesnosti v slovenskem Sv. Križu, napore in trud odbora SDD, da uresniči splošno željo po postavitvi lastnega doma, ter je napil k čim večjim uspehom te nove človečanske zamisli.

V teku prijateljskega pomenka, ki se je nato razvil, so gostje iznesli konkretne predloge in vzpodbude za čimvečji razmah te humanitarne ustanove.

Novemu odboru za upravo »Doma«, kateremu je bila poverjena naloga, da pritegne k tej akciji najširši krog slovenskega življa v mestu in vseh, želimo obilo uspeha in mu priporočamo, naj ne okleva pri tem napornem delu v socialno dobrobit naše mladine.

Odgovor VS OZN na našo spomenico

Gledé na spomenico o tržaškem vprašanju, ki jo je poslal Varnostnemu svetu Organizacije združenih narodov v imenu Fronte neodvisnosti, Tržaškega bloka in Akcijskega odbora za obrambo STO-ja g. dr. Josip Agneletto, je prišel naslednji odgovor, ki ga je podpisal g. D. Protitch, glavni ravnatelj za politične zadeve pri Varnostnem svetu OZN.

SCA-264-27-062 19. jan. 1953.

Gospodu Dr. JOSIPU AGNELETTU, TRST

Dragi gospod,

Vaš memorandum o tržaškem vprašanju, ki je bil poslan na naslov generalnega tajnika, je bil izročen temu oddelku za odgovor.

Zelim Vas obvestiti, da smo Vašo spomenico vključili v seznam »Komunikacije, sprejete od privatnih oseb, ne od vlad, ki se tičejo zadev, ki spadajo v delokrog Varnostnega sveta«. Ta seznam kroži periodično in prihaja do vseh članov posameznih vlad v njihovo informacijo.

Z odličnim spoštovanjem D. Protitch l. r., glavni ravnatelj za politične zadeve VS

OBVESTILO

A K Jadran vabi na ZABAVNI VEČER, ki bo v sredo 18. tm. v veliki dvorani v središču mesta. Začetek ob 21. uri.

Odbor

IZ NABREŽINE

Čudno obnašanje opozicije

Takoj v začetku seje je odbornik Slavica postil spomin umrlega Josipa Stalina, nakar se je župan v imenu obč. uprave pridružil spominskim besedam ter izjavil, da se, čeprav pripada s svojo skupino nasprotni ideologiji, pred veličastvom smrti klanja pokojnikovu spominu.

Nato je župan poročal, da si je popoldne ogledal delavnice nabrežinske »Selade tržaški podžupan inž. Visintin v spremstvu ravnatelja »Selade« inž. Mayerja. Tržaški podžupan je obljubil, da bo ves kamen za delo novega stopnišča pred jezuitsko cerkvijo izdelan v Nabrežini. Obč. odbor si bo prizadeval, da bo to delo, ki bo trajalo približno eno leto, zares predano Nabrežini.

Predno so prešli na dnevni red, je odbornik Floridan poročal o akciji v pomoč poplavlencem na Nižozemskem. Zbirka v občini je dosegla 233.118 lir, to vso to so pretekli petek izročili častnemu konzulu Holandske v Trstu.

Odbornik Floridan je nato predčital pismo na ZVU, v katerem naproša občinski svet, naj bi spremenili znani italijanski zakon o krajevnih napisih. To vlogo bo posebna obč. delegacija predložila Z. VU.

Sele nato so prešli na dnevni red, na katerem so bila različna imenovanja v razne komisije. Za računske revizorje za leto 1952 so bili izvoljeni sledeči svetovalci: Stanko Pertot (SDZ), Viktor Skof (OF) in Josip Marizza (KP).

Zastopniki občine v konzorciju za obč. trošarino so: Egon Floridan, Jože Kralj (SDZ), Albin Skrk (KP) in Drago Legiša (SKSZ). Zastopnika občine v konzorciju Kraskega vodovoda sta Jože Kralj (SDZ) in dr. Jože Skerk (SNS). Člani upravnega sveta konzorcija za

Še nekaj o poštni upravi

»Demokracija« je prinesla 13. februarja na četrti strani pod naslovom »Igrajo se z nami« novico o čudnem romanju pisma, namenjenega v Mavhinje, lično vasico na severozahodnih obronkih tržaškega Krasa, skoro na meji z Jugoslavijo. Poleg krajevnega naziva Mavhinje je bila vidno zapisana oznaka STO, ki je tudi mednarodna poštna oznaka za Svobodno tržaško ozemlje.

Tržaška pošta je pa ta dopis opremila še z dodatno oznako »URSS« in ga z dovolj prozornim namenom poslala v Sovjetsko zvezo, od koder so ga s pešatom »Mednarodnoje« in »Retour« spet poslali v Trst. Topot je tržaška pošta — upravo vrnila pismo odpošiljalci, čije naslov je bil označen na običajnem mestu na zadnji strani ovoja.

»Giornale di Trieste« od 4. marca, s skoraj enomesečno zamudo, povzema to našo vest in jo po svoje prikazuje italijanski javnosti, češ da gre za nov dokaz titovske narodne zagrizenosti, upravnega dlakocepstva, neupoštevanja tukajšnjih upravnih predpisov glede označevanja krajevnih imen itd.

Zares ne vemo, zakaj »Giornale di Trieste« ne navede svojim čitatcem, da je o omenjeni zlorabi tržaške poštne uprave pisala »Demokracija«, ki je glasilo tržaških demokratičnih Slovencev! Menimo, da je prekomodno, da bi tržaški iredentistični dnevnik upravičene pritožbe tržaških Slovencev povlačno in ironizirajoče zavračal, češ da gre za titovske intrige. Prehod iz borbe proti tržaškim Slovincem, češ da so vsi »Slavokomunisti«, v borbo proti titovstvu, kot dozdnevno edinemu izrazu slovenstva na Tržaškem, je za vse nas jasen dokaz neresnosti italijanske politične igre in namernega potvarjanja dejstev.

Nad vse pa obžalujemo, da po iredentističnem vzgledu vprav »demokristjanski« in sploh »katoliški« krogi vsak izraz naše borbe za uveljavljanje slovenskih narodnostnih in jezikovnih pravic na Tržaškem po svoje omalovažujejo kot titovstvo!

Odgovorni funkcionar tržaške poštne uprave, ki je pismo s krajevno oznako »Mavhinje - STO« poslal v Sovjetsko zvezo, je napravil dvojno upravno pomoto, da ne govorimo o zlorabi službenega položaja na škodo slovenskega klienta tržaške poštne uprave, ki je za njeno uslugo plačal zakonito določeno takso:

1) čeprav je v mirovni pogodbi z Italijo uveljavljena sigla STO - FTT - TLT (Svobodno tržaško ozemlje - Free Triest Territory - Territorio Libero di Trieste) za naše ozemlje, je omenjeno pismo romalo v Sovjetsko zvezo, ker je nekdo na pošti uradno dostavil poleg oznake »STO« še oznako »URSS«.

2) če se poštnemu funkcionarju res ni hotelo, da bi pogledal v poštni repertoar in našel poleg slovenskega krajevnega imena Mavhinje še italijansko spakedranko Malchina, bi moral dopis vrniti odpošiljalci na njen naslov v Trst, ki je bil pravilno označen, in ne ga samovoljno poslati v »URSS«!

Nam se zdi, da diši vsa stvar ne samo po navadni iredentistični šikani, ampak celo po kazenskem zakoniku!

Da ne govorimo o tem, kako tako ravnanje brezvestnih poštних uslužbencev škoduje ugledu tržaške poštne uprave.

Stvar smo morali iznesti v javnost tudi zaradi tega, ker prizadeta oseba ni mogla priti do zavezniskega častnika, ki odgovarja za poštno upravo, ker jo je njegov italijanski tajnik enostavno odpravil s tem, da jo je napotil k drugemu italijanskemu funkcionarju, ki je vso stvar omalovaževal, kakor smo že zadnjič omenili.

Gre za resno zadevo in ne za ne-

žalno igrico med iredentisti in tvojci, kot bi hotel prikazati vso zadevo »Giornale di Trieste«!

Gre za ugled tržaške poštne uprave in gre za naše pravice, ki jih iredentisti teptajo kot burkežičepprav je pust že davno za nami...

Pa ja ne, da jim je tudi to potrebno za pripravljajoče se norčije 20. marca?

Komisija za umetnine

Zaveznika vojaška uprava je ustanovila posvetovalno komisijo za starinske umetnine, lepe umetnosti in varstvo pokrajinske lepote, ki bo delovala v okviru Prosvetnega urada ZVU.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Zaradi praznika 19. marca bo »Demokracija« prihodnji teden v prodaji že v četrtek namesto v petek.

KNJIGE

Uprava lista ima na prodaj naslednje knjige:

Vinko Biličič: »Slovenska lirsko pesem«, cena 350 lir, za študente 300 lir.
France Prešeren: »Krst pri Savici«, cena 250 lir.
Dimitrij Jeruc: »Večerne pesmi«, zbirka, cena 400 lir.
Ferry Bükvič: »Brezdomci«, roman, cena 800 lir, za študente 600 lir.
Ivan Jontez: »Jutro brez sonca«, roman, cena 600 lir.
Bogomir Cokelj: »Zgodovinski razvoj Trsta«, brošura, cena 60 lir.
Ivan Ahčin: »Ob jubileju«, cena 350 lir.

TRGOVSKEGA POMOCNIKA išče trgovina jestvin. — Naslov v upravi »Demokracija«.

OPREMLJENO SOBO išče boljše šivilja ves dan odsotna. — Ponudbe pod »Mirna in dobra plačnica« na upravo lista.

SLOVENSKI DRUŽINI brez otrok da v najem v Tržiču hišo s 4 prostori, ev. tudi 5, velik vrt, garaža, klet, strojna pralnica in ostale pritlikline. — Naslov pri upravi lista v Trstu.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

ZDRAVNIK

Dr. FRANJO DELAK v TRSTU

sprejema od 15. - 17. ure v ulici Commerciale št. 10-II
Pokličite tel. št. 31813
Stanovanje: Strada di Fiume 20/III

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA sprejema od 9 - 12 in od 17 - 19 TRST, VIA COMMERCIALE 10-II, TEL. 31-813

Mizarji kmetovalci podjetniki! Deske smrekove, macesnove in trdi lesov, trame in par-kete nudi najugodnejše

TEL. 90441 TRST Viale Sonnino, 24

Vsakovrstno pohištvo: **Tovarna pohištva Tel. 32**

SPALNICE - JEDILNICE - KUHINJE ITD. — PO NAROČILU IZVRŠI VSAKO DELO — POROSTVO ZA DOBER NAKUP — TOVARNIŠKE CENE — DELO SOLIDNO — DOMACA TVRDKA

PRINČIČ KRMIN
Cormons - prov. Gorizia

UL. ROMA 19

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE.

Sporočilo SDD

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu poziva svoje člane, naj poravnajo zaostalo članarino, in to glede na bližajočo se občni zbor.

...

Slovensko dobrodelno društvo je pričelo s svojo baletno šolo, in sicer je pouk vsak ponedeljek in petek od 17.15 do 18.15 za začetnike in od 19.15 do 20.15 za naprednejše.

Vpisovanje traja še vedno na sedežu društva v Machiavellijevi ulici št. 22-II.

Poziv slovenskim učiteljem!

Slovensko dobrodelno društvo opozarja naše učitelje, da potrebuje za nadziranje otrok letošnjega mladinskega letovanja v Devinu nadzornice za meseca julij in avgust.

Kdor se želi udeležiti obmorske kolonije, naj vložijo prošnjo pri SDD v ulici Machiavelli 22-II z navedbo imena, katere se misli udeležiti.

Prednost imajo učiteljice, ki so že prejšnja leta sodelovale v kolonijah.